

Posudek vedoucího bakalářské práce Šimona Koukala
„Obraz člověka v Sofoklově dramatu: Etická identita tragického vědomí“
předkládané v roce 2017 na Ústavu filosofie a religionistiky FF UK

Práce podává rozbor Sofokleova pojetí člověka, a to na příkladu tragédií *Aiás*, *Král Oidipús* a *Filoktétés*. Analyzuje povahu transgresivních tragických hrdinů a jejich jednání, ale v závěru se pak pokouší výsledky této analýzy vztáhnout i ke světu obyčejného člověka.

Pokládám za vhodné předeslat, že práci jsem ve skutečnosti vedl spíše formálně. Autor ji psal na poslední chvíli a více než polovinu textu jsem před odevzdáním práce nikdy v žádné pracovní verzi neviděl.

1) *Struktura argumentace*

Základní struktura práce je jasná a přehledná. Autor nejprve obecně charakterizuje tragický žánr – zde vychází především z J.-P. Vernanta. Poté důkladně rozebírá transgresivní charakter Sofokleových hrdinů, přičemž se opírá zejména o známé rozborů Bernarda Knoxe a R. P. Winningtona-Ingrama. Ve třetí části se věnuje tomu, jak je tento charakter rozvíjen v jednání a jaké pojetí jednání z něj plyne. Zde se autor opírá již nejen o klasické rozborů antického dramatu (zejm. Vernantovy), ale také originálně o koncepci jednání Hannah Arendtové. V poslední syntetické části se pak pokouší nastínit celkový obraz Sofokleova pojetí tragického vědomí, a to nejen s ohledem na výjimečné hrdiny, ale i na důsledky plynoucí pro obyčejného člověka.

Jakkoli je jasná tato základní struktura, zejména ve třetí a čtvrté části bych si dovedl představit trochu přehlednější dílčí strukturaci. Na rozdíl od předchozích částí jsem tu byl při četbě spíše v napětí, co přijde dál, a neměl jsem pocit, že by jednotlivé kapitoly na sebe systematicky navazovaly a já jsem neustále věděl, proč se o každém tématu píše právě nyní. Jakkoli začíná třetí část schématem limitů jednání dle Arendtové, podle nějž jsou členěny i následující kapitoly, postupně se toto schéma vytrácí. Zároveň není v této části do rozborů zahrnut *Filoktétés*, což opět trochu nabourává pocit jasného řádu. Závěrečná část je již opět přehlednější, ale některé otázky jsou v ní podle mne rozebrány příliš stručně (viz níže).

2) *Formální úroveň*

Po jazykové stránce je práce velmi slušná. Autorův styl je sice místy poněkud komplikovaný, mnohá souvětí jsou velmi dlouhá a spleť a jejich četba vyžadovala jistou dávku soustředění, nicméně jinak Šimon Koukal jazykem vládne dobře a i pravopisných chyb je v práci minimum – což je obdivuhodné zejména s ohledem na skutečnost, že byla práce z velké části napsána na poslední chvíli.

O poznání slabší jsou jiné než jazykové formální složky. Číslo poznámek jsou často chybně před interpunkčním znaménkem místo za ním, poznámky pod čarou často nekončí tečkou a místy ani nezačínají velkým písmenem, u bibliografických odkazů jsou občas namísto měst chybně uváděny státy (Germany, The United Kingdom apod.). Nezvyklé jsou odkazy na časopisy s místem vydání a nakladatelem. V bibliografii jsem nepochopil kritéria, podle nichž byly některé moderní práce zařazeny do „Sekundární literatury“, zatímco jiné do „Dalších primárních pramenů“: chápu rozdíl mezi Hegelem a Knoxem, ale čím se např. Williams liší od MacIntyre a Ricoeura?

3) *Práce s prameny*

Práci s prameny nemám co vytknout. Primárních pramenů je sice jen omezené množství, nicméně autor s nimi pracuje s jistotou, a to bez problémů i v řeckém originále. Ani sekundárních pramenů není mnoho, ale jsou to zásadní a dobře vybrané práce, které autor dokázal důkladně vytěžit a přesným způsobem jejich klíčové myšlenky shrnout. Takovýto přístup je jistě pro filosofickou bakalářskou práci vhodnější, než by byla povrchnější práce s výrazně větším množstvím literatury.

4) *Vlastní přínos*

Autor sice v řadě kapitol pouze kvalitně shrnuje dobře známé koncepce, nicméně jeho práce rozhodně není jen kompilační. Naopak se mu daří tyto koncepce na řadě míst zajímavě propojovat. Originální je například časté propojování tragédií s Hérakleitem či s Arendtovou, stejně jako celé výsledné pojetí tragického vědomí.

5) *Otázky k diskusi*

Práce ve mně vyvolala zejména tři otázky, na něž jsem v ní nenalezl úplně jasnou odpověď.

- a) Plně jsem nepochopil vztah transgresivních hérůů k obyčejným lidem. Šimon Koukal se kolem tohoto problému opakovaně točí, často zdůrazňuje, že mezi obojím je zásadní rozdíl, že etický kodex hrdiny není s kodexem obyčejného Athéňana identický, nýbrž často pojetí obyčejného člověka pomáhá vyjasňovat spíše negativně. Ale zcela jasné pojmenování tohoto vztahu jsem v práci nenašel, přestože jde ve skutečnosti o klíč k jejímu tématu. Snad by tedy mohla být příležitost se o jeho vystižení pokusit při obhajobě.
- b) S tím souvisí druhý problém, a sice vztah sofokleovské antropologie k antropologii platónsko-aristotelské. Autor se tomuto tématu stručně věnuje na s. 51–54, přičemž podle mě sice správně, ale zároveň ne zcela jasně vysvětluje zásadní rozdíl mezi obojím. Např. na s. 53–54 nadnáší otázku, jestli disproporce mezi oběma pohledy není dána právě tím, že tragédie se týkají transgresivních hrdinů, zatímco na obyčejného člověka by nakonec aristotelské pojetí rozumnosti mohlo být aplikovatelné. Ihned však tuto možnost zavrhuje s tím, že pro tragické vědomí představuje aristotelská idea dokonale rozumného člověka nesmysl, neboť bytostná nemožnost jednoznačného kritéria dobrého jednání se týká i obyčejných lidí. Tím se ale znovu vrací problém z otázky (a). Uvítal bych proto, kdyby mi toto autor ještě více objasnil. V této souvislosti je dobré podotknout, že původním tématem práce mělo být srovnávání sofokleovské antropologie s platónskou, a tedy předpokládám, že autor má toto téma ve skutečnosti dobře promyšlené a má k němu hodně co říci.
- c) V neposlední řadě jsem si kladl otázku, jak se sofokleovská antropologie týká nás. Autor tuto otázku vůbec neotevívá (což jistě nemusí dělat), ale jelikož občas pracuje i se zcela současnými mysliteli, kteří rozhodně nejsou jen historiky dob dávno minulých, rád bych si o jeho názoru na tuto otázku také rád něco u obhajoby vyslechl.

Práce každopádně splňuje všechny nároky kladené na bakalářskou práci, a proto ji navrhuji přijmout k obhajobě a hodnotím ji jako *výbornou*, byť spíše na samé hranici k *velmi dobré*.

V Praze, 23. 8. 2017

Doc. Radek Chlup, Ph.D.